

Arvoa luomassa ja viemässä

Raportti Suomen viennistä ja arvonlisästä

marraskuu 2023

Sisällys

Viennin bkt-osuus kertoo, kuinka avoin talous Suomi on	3
Mistä Suomen mahdollisuuksiaan heikompi viennin kehitys voi johtua?	5
Korkeaa, melko korkeaa ja ei niin korkeaa tuottavuutta	7
Tuottava vienti	10
Finnveralla keskeinen rooli tuottoisan viennin rahoituksessa	11
Kotimaan rahoitus.....	11
Suuryritykset.....	13
Lopuksi: Potentiaalia on viennin kasvattamiseen	14
Lähdeluettelo	15
Liite A	16
Liite B	18

Johdanto

Suomea luonnehditaan usein pieneksi avotaloudeksi, ja olemme tottuneet pitämään Suomea vientivetoisena kansantaloutena. Mutta kuinka avoin talous Suomi on? Ja kuinka vientilukumme suhteutuvat muihin samankaltaisiin yhteiskuntiin? Teemaa käsitellään tässä raportissa.

Lyhykäisyydessään vastaus on: voisimme olla avoimempiakin. Luonteva jatkoksymys kuuluu, kuinka paljon olemme potentiaalimme alapuolella. Tässä raportissa pohdimme asiaa yleisellä tasolla ja tilastojen valossa.

Tämän raportin ydinkysymys on: kuinka korkean arvonlisän tuotteita Suomi vie? Onko mielikuva Suomesta korkean teknologian vientimaana oikea, vai koostuuko vientimme pikemminkin matalan arvonlisän välituotteista? Totuus on edellä mainittujen ääripäiden välissä.

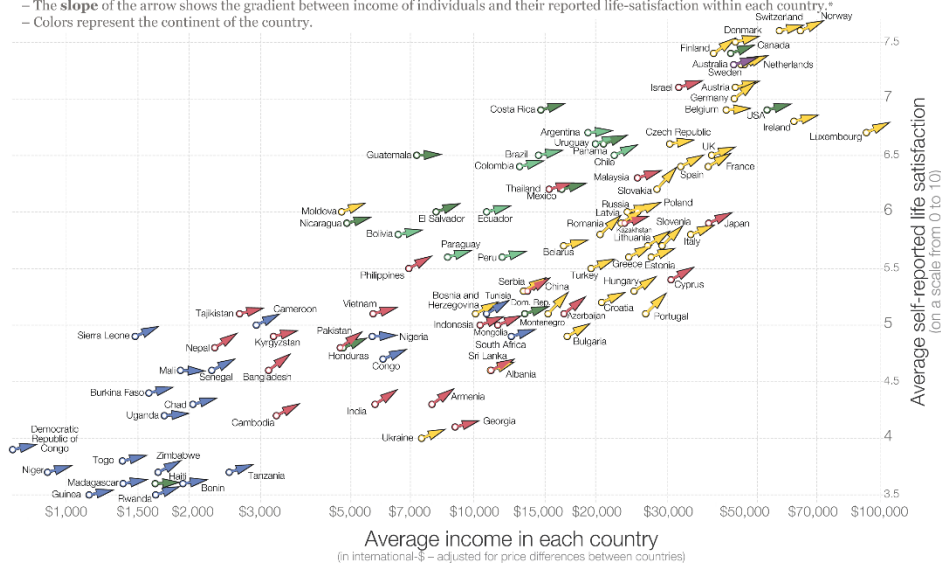
Raportin kolmannessa osiossa syvennämme aineistopohjaisesti tietämystämme viennin rakenteesta yrityssektorin eri toimialojen näkökulmasta. Tarkastelun keskiössä ovat eri toimialojen rooli viennissä ja niiden tuottavuus.

Viennin merkitystä Suomen taloudelle päästään tarkastelemaan bruttokansantuotteen (BKT) käsitteen avulla, joka on kaikille tuttu tuotannon mittari. Se saadaan laskemalla yhteen kaikki kansatalouden tuotannosta syntyvät tulot. Usein BKT suhteutetaan väkilukuun, jotta eri maiden elintasoja voidaan vertailla.

Kuvio 2 Tulotason ja onnellisuuden korrelaatio. Lähde: [Ortiz-Ospina ja Roser](#).

People in richer countries tend to be happier and within all countries richer people tend to be happier

- The **position** of the arrow shows the average life satisfaction reported by the population of a country (vertical axis) and the average income of that country (horizontal axis).
- The **slope** of the arrow shows the gradient between income of individuals and their reported life-satisfaction within each country.*
- Colors represent the continent of the country.

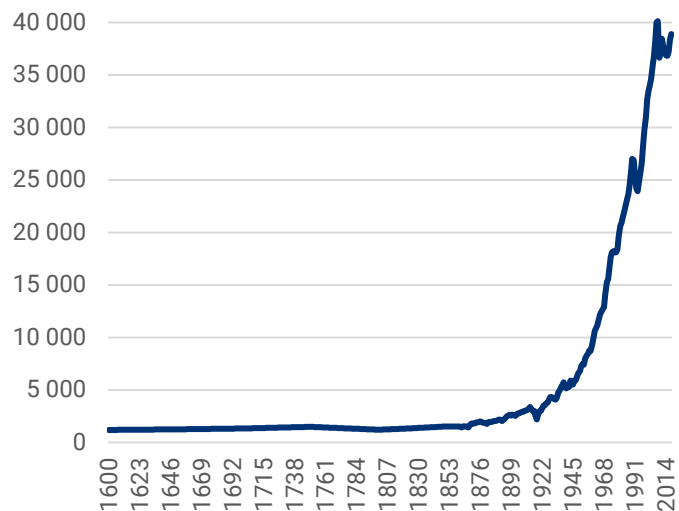

* The gradients correspond, country by country, to the regression coefficients between income quintiles and the related average life satisfaction reported by people within each income quintile. Data sources: World Bank for data on incomes by quintile (based on income shares by quintile and GDP per capita as the mean income); Gallup World Poll for life satisfaction by income quintile. The visualization is available at [OurWorldInData.org](#). There you find the research and more visualizations on life satisfaction. Licensed under CC-BY-SA by the author Max Roser.

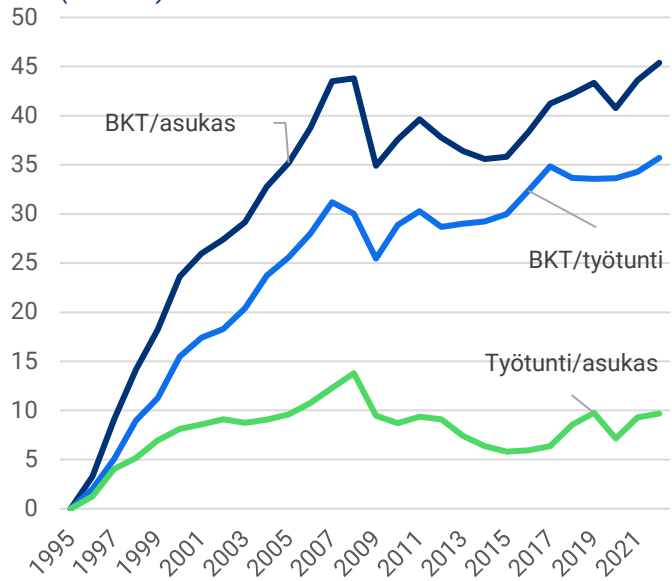
Asukaskohtaisen BKT:n kasvu on paras mahdollinen taloudellisen elintason mittari. BKT/capita korreloi voimakkaasti mm. tyytyväisyyden, elinajanodotteen ja väestön koulutusasteen kanssa. Korrelaatio löytyy myös elintason ja tulojaon välillä, koska erityisesti köyhimpien maiden kohdalla tuloerot ovat suurimmat.

Kuvio 1 Suomen bkt/capita 1600–2018*.
Lähde: Macrobond.

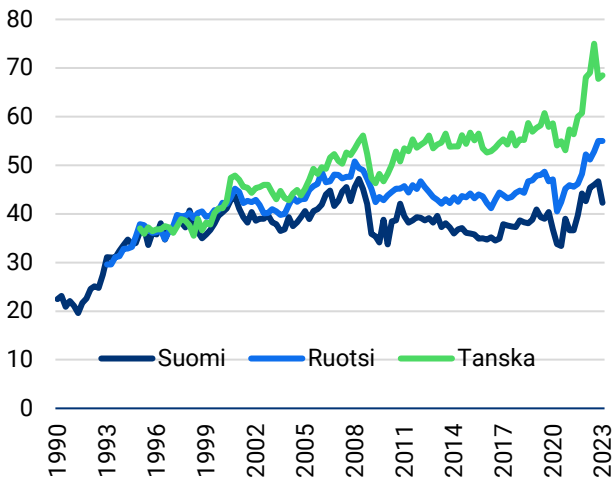
Kuviosta 2 nähdään, että Suomen elintason kasvu on ollut hidasta finanssikriisin jälkeen. Kuviosta 1 puolestaan nähdään, että isossa kuvassa Suomella on takanaan loistava historia. Suomi on korkean elintason maa, joka on 1900-luvulla kasvanut köyhästä takapajulasta rikkaaksi länsimaaksi. Suomalaisen keskimääräinen tulotaso on kasvanut nopeammin kuin tehdyt työtunnit asukasta kohden, mikä on pääosin tuottavuuden kasvun ansiota – samalla työpanoksella pystytään tuottamaan enemmän hyödykkeitä kuin ennen. Suurin osa ihmisistä ei kuitenkaan ole valmis vähentämään työntekoa vastineeksi vapaa-ajasta. Se on merkki siitä, että edelleen tulotason kasvu parantaa aidosti ihmisten hyvinvointia.

Kuvio 3 Elintason ja sen osatekijöiden muutos (1995=0). Lähde: Tilastokeskus.

Viennin bkt-osuus kertoo, kuinka avoin talous Suomi on

Kuvio 4 Viennin BKT-osuus Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa. Lähde: Macrobond.

Suomi on pieni avotalous, jossa viennin osuus BKT:sta on noin 40 %. Korkea viennin osuus on tyypillistä pienille avotalouksille. Esimerkiksi maailman suurimpien talouksien Kiinan sekä Japanin vastaavat luvut ovat alle 20 % ja Yhdysvaltojen vain hieman yli 10 %. Syykin on selvä: pieni maa ei pysty kotimarkkinoillaan tuottamaan niin laajaa tuoteskaalaa kuin suurempi kansantalous.

Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana olemme jääneet jälkeen muista Pohjoismaista viennin BKT-osuudella mitattuna, mitä voi pitää huolestuttavana kehityskulkuna. Ilmiötä selittää Suomen viime vuosien heikko talouskehitys. Parempi rakenteellinen kilpailukyky (eli kasvukilpailukyky)

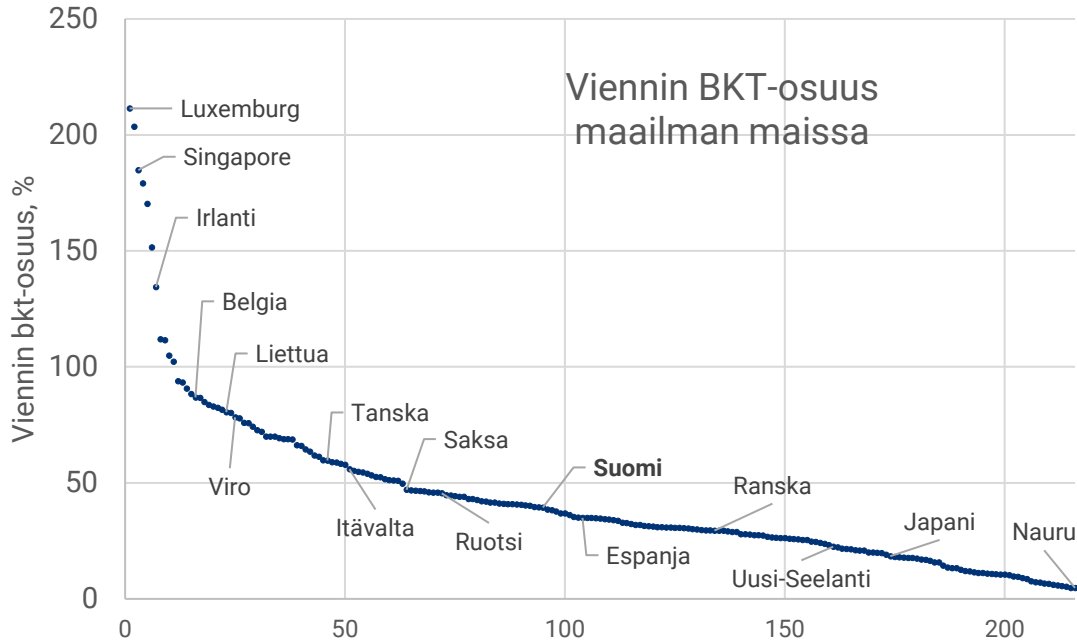
sekä kustannuskilpailukyky vauhdittaisivat vientisektorin menestystä.

Kansainvälisessä vertailussa Suomi on 39 % viennin BKT-osuudellaan sijalla 95, kun tietoja vuoden 2021 osalta on olemassa 216 maasta tai maan osasta.¹ Muiden Pohjoismaiden sijoitukset korkeampia: Norja 85, Ruotsi 72 ja Tanska 46. Suhteellisesti ottaen suurimpia vientimaita ovat Luxemburg, Hong Kong ja Singapore. Euroopassa korkein viennin BKT-osuus on Luxemburgin lisäksi San Marinolla (179 %), Maltalla (170 %), Irlannilla (134 %), Slovakiassa (94 %), Belgiassa (87 %), Sloveniassa (84 %) ja Hollannilla (83 %). Myös Baltian maat ovat korkealla listalla.

¹ Aineistossa on maiden lisäksi tiettyjä itsenäisiä alueita kuten Hong Kong, Macao ja Neitsytsaaret.

Maailman suljetuimpia maita tämän aineiston perusteella ovat kaukaiset saaret Nauru ja Kiribati, vuoristojen taskussa sijaitseva Nepal sekä kommunistiset valtiot Kuuba ja Pohjois-Korea.

Kuvio 5 Avoimuus viennin BKT-osuudella mitattuna vuonna 2021. Lähde: UNCTAD.

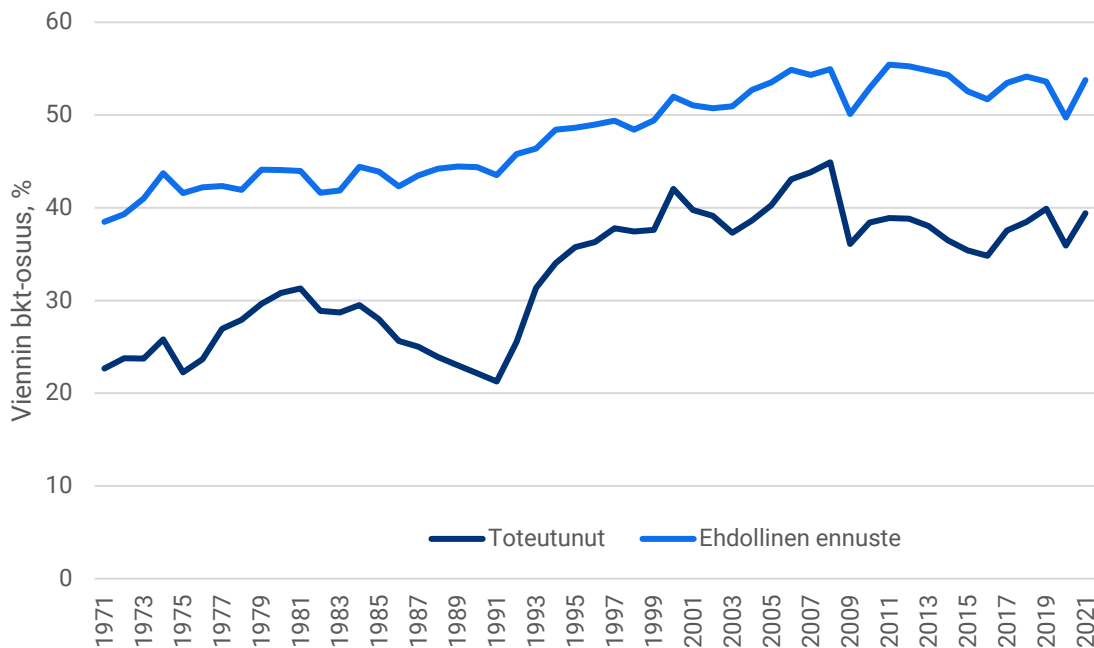

Suomen sijoitus viennin BKT-osuuden vertailussa on matalampi, kuin mitä yleisesti kenties ajatellaan. Suomeen vientipotentiaali ei siis vaikuttaisi olevan täydessä käytössä. Lähestytään ilmiötä yksinkertaisen tilastollisen mallin avulla samaan tapaan kuin Viren ja Oinonen (2022) spesifioimalla regressiomalli, jonka avulla pyritään arvioimaan kuinka paljon muut Suomen kaltaiset maat tyypillisesti vievät. Mallissa maailman maiden viennin bkt-suhdetta selitetään bruttokansantuotteella, maataloustuotannon bkt-osuudella, investointiasteella, väestön määrällä, valuuttakurssilla sekä aikavakioilla. Tilastollinen malli on raportoitu yksityiskohtaisemmin liitteeseen A.

Mallin avulla pystytään luomaan ehdollinen ennuste Suomen viennin BKT-osuudelle. Se kuvaa sitä viennin tasoa, jolla Suomi olisi, mikäli se veisi yhtä paljon kuin keskimääräinen, mutta edellä mainituilla tekijöillä tarkasteltuna samankaltainen toinen maa. Ehdollisen ennusteen ja toteutuneen vientiosuuden välinen erotus voidaan tulkita vientivajeeksi, joka oikeansuuntaisilla politiikkatoimenpiteillä voidaan myös kuroa umpeen.

Tulokset Suomen osalta on piirretty kuvioon 6 (muiden Pohjoismaiden osalta ks. liite A). Tilastollisen mallin perusteella Suomi on merkittävästi vientipotentiaalinsa alapuolella. Toisin sanoen Suomen viennin BKT-osuus on matalampi, kuin mitä muissa tilastollisen mallin mukaisissa samankaltaisissa maissa. Ero on merkittävä, yli 15 prosenttiyksikköä.

Kuvio 6 Suomen toteutunut vienti ja ehdollinen ennuste.

Mistä Suomen mahdollisuuksiaan heikompi viennin kehitys voi johtua?

Kilpailukyvyyn voi karkeasti jakaa *kustannus-* ja *kasvukilpailukykyyn*, jotka ovat tosin yhteydessä toisiinsa. Varmin tapa jäädä kansainvälisen kaupan ulkopuolelle on hinnoitella itsensä ulos kilpailusta. Suomen kustannuskilpailukyky on ollut heikolla tasolla finanssikriisin jälkeen, joskin se on viime vuosina hieman korjaantunut.

Suomella ei ole enää omaa kelluvaa valuuttaa, joka heikentyessään parantaisi vientiteollisuuden kilpailukykyä. *Kustannuskilpailukyvyistä* tulisi pitää huolta sisäisesti. Mikäli kustannuskilpailukyky pääsee kuitenkin rapautumaan, kuten Suomessa tapahtui viime vuosikymmenen alussa, on oltava valmius korjata kilpailukykyä (sisäisen devalvaatio) esimerkiksi veropolitiikan avulla. Suomella tulisi myös olla muiden Pohjoismaiden tapaan mekanismi, jolla palkkojen tai muiden kustannusten liian nopeaa kehitystä pystyisi korjaamaan vientiteollisuuden kilpailukyvyyn niin vaatiessa.

Kilpailu ajaa yrityksiä innovoimaan ja uudistumaan. Kustannuskilpailukyvyyn rapautuminen on ongelmallista myös siksi, että suomalaisten yritysten kansainvälistyminen vaikeutuu eivätkä riittävän monet yritykset siten altistu kansainväliselle kilpailulle. Samaan kokonaisuuteen liittyy ns. viennistä oppiminen (*learning-by-exporting*), jossa vientitoiminta itsessään parantaa yritysten tuottavuutta.

Kasvukilpailukyky puolestaan liittyy kansantalouden instituutioihin ja esimerkiksi elinkeinorakenteeseen. Oinonen ja Viren (2022) nostavat esiin esimerkiksi viennin laatuun ja kohdemaihin liittyviä tekijöitä selityksenä Suomen vientivajeelle. Suomen ylivoimaisesti keskeisin vientimarkkina on Eurooppa, jonka talouskasvu on ollut muuta maailmaa hitaampaa jo pitkään. Toisaalta esimerkiksi Tanska ja Ruotsi ovat menestyneet paremmin, vaikka niidenkin vienti kohdistuu pääasiassa Eurooppaan.

Oinonen ja Viren tarkastelevat esimerkiksi osaamisintensiivistä, korkean teknologian ja lopputuotteiden tuotantoa nostaen esiin negatiivisen kehityksen. Tästä sekä vienti- ja tuontihintojen suhteen alentumisesta

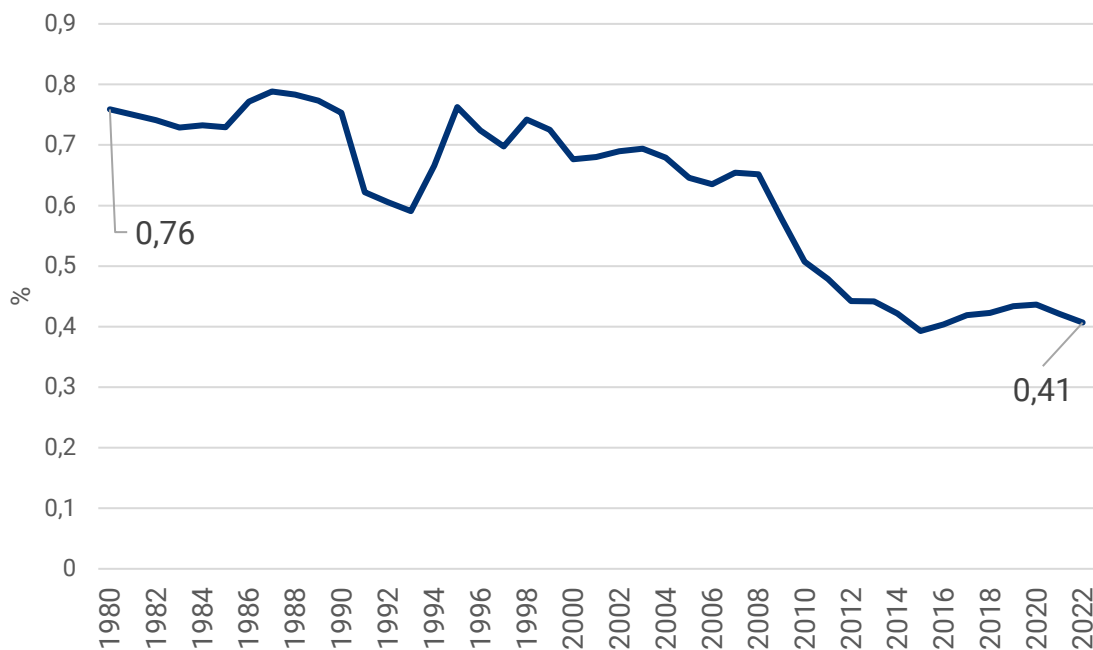
he päättävät Suomen vientituotteiden laadun heikentyneen. Tämä on jokseenkin suoraan yhteydessä koulutukseen ja tutkimukseen Suomessa, tai sen liian vähäiseen määrään.

Edellä mainittujen syiden lisäksi eräs globaali megatrendi on ravistellut Suomea muita Pohjoismaita rajummin: ikääntyminen. Vienti on aina sidoksissa yritystoimintaan, mihin liittyy läheisesti riskinottohalu ja -kyky. Väestön ikääntyminen puolestaan vähentää riskinottohalua ja suitsii yrittäjyyttä. Toisaalta väestön ikääntymisen vaikutukset riippuvat siitä, kuinka yhteiskunta pystyy muuttuvaan maailmaan reagoimaan. Näkymä niukemmasta työvoimasta pakottaa yritykset kasvattamaan tuottavuuttaan esimerkiksi investoimalla tuotantoa kasvattaviin koneisiin ja laitteisiin.

Globaali maailmankauppa on monessa mielessä erityisen tärkeää Suomen kaltaiselle pienelle taloudelle. Pienellä kansantaloudella ei ole samoja mahdollisuuksia tuottaa arvokkaita hyödykkeitä kotimaassa sekä tärkeiden luonnonvarojen puutteen että vähäisten käsiparien takia. Suhteelliseen etuun perustuva globaali työnjako tarjoaa kaikille talouksille valtavat tehokkuusedut.

Vienti on siis välttämätön osa ihan kaikkien kansantalouksien toimintaa. Mitä tuottavampaa tämä työ on, sitä vähemmällä vaivalla pääsemme nauttimaan yhä suuremmasta määrästä ja laadukkaammista maailmalta tuoduista hyödykkeistä.

Kuvio 7 Suomen osuus kansainvälisestä kaupasta. Lähde: Macrobond.

Korkeaa, melko korkeaa ja ei niin korkeaa tuottavuutta

Tarkastellaan seuraavaksi toimialakohtaista tuottavuutta bruttoarvonlisän ja työntekijöiden määrän suhteen avulla. Arvonlisä saadaan vähentämällä tuotteen arvosta sen tuottamiseen käytettyjen väli tuotteiden arvot, eli arvonlisä kuvaa kuinka paljon arvoa syntyy kussakin arvoketjun vaiheessa. Näiden arvonlisien summa yli kansantalouden on yhtä kuin bruttokansantuote.

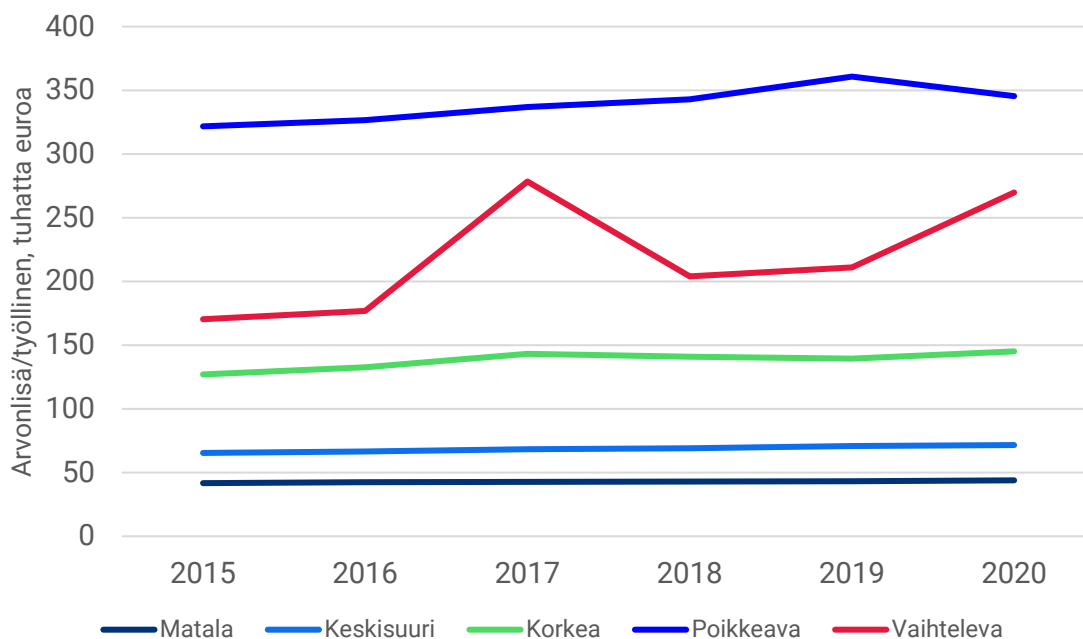
Arvonlisä per työntekijä -mittarin pohjalta toimialat voidaan jakaa eri ryhmiin tuottavuuden mukaan. Toimialojen pääjoukko voidaan jakaa kolmeen ryhmään: korkea-, keskisuuri-, ja matala tuottavuus. Näiden lisäksi toimialojen keskuudesta erottuu kaksi muuta ryhmää: poikkeavan ja vaihtelevan tuottavuuden ryhmät. Poikkeavan tuottavuuden toimialat erottuvat muista toimialoista selkeästi korkeammalla tuottavuudellaan ja siksi ne on erotettu omaksi ryhmäkseen. Vaihtelevan tuottavuuden toimialat erottuvat sen sijaan erityisen suurella tuottavuuden heilahtelulla muista toimialoista. Loput toimialat on jaettu kolmeen lähes yhtä suureen ryhmään arvonlisä per työntekijä -mittarin pohjalta.

Poikkeava tuottavuus on energiateollisuudessa, lääkkeiden valmistuksessa sekä kiinteistöalan toiminnassa. Pääomavaltaisuus, lopputuotteiden voimakas kysyntä ja sitä kautta suotuista hintakehitys sekä jossain tapauksissa yritysten markkinavoima saattavat selittää korkeaa työntekijäkohtaista arvonlisää.

Näiden lisäksi toimialojen joukosta erottuu kaksi toimialaa, joiden tuottavuus on *vaihdellut* ajassa muista poikkeavalla tavalla. Nämä toimialat ovat ilmaliikenne sekä kocsin ja jalostettujen öljytuotteiden valmistus. Ilmaliikenteen osalta pandemiashokki vuonna 2020 oli poikkeuksellisen suuri, kun ihmisten liikkuminen loppui kuin seinään. Kocsin ja jalostettujen öljytuotteiden kohdalla syitä voi hakea koronan lisäksi öljyn hinnan vaihtelusta.

Korkean tuottavuuden ryhmän muodostavat monet teollisuuden alat, kaivostoiminta sekä rahoituspalvelut. Mukana on myös tieteellinen tutkimus ja kehittäminen. *Keskisuuren tuottavuuden* ryhmään kuuluvat elintarviketeollisuus, kuljetus ja varastointi palvelut, kulkuneuvojen valmistus, rakentaminen sekä pitkälti väli tuotteita valmistava teollisuus. *Matalan tuottavuuden* ryhmästä löytyvät kasvienviljely ja kotieläintalous, tekstiiliteollisuus, monet palvelut – julkiset ja yksityiset.

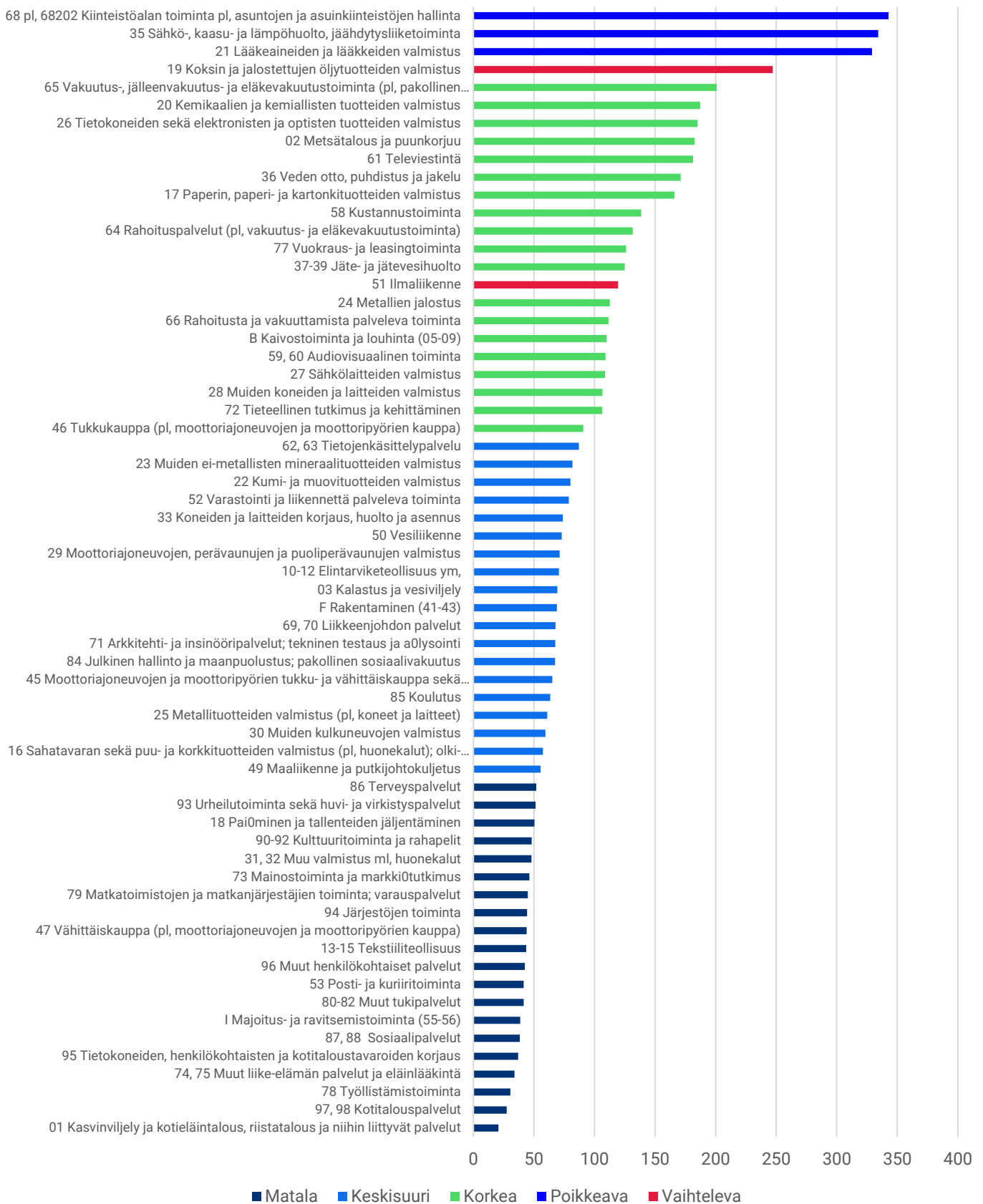
Kuvio 8 Toimialojen arvonlisäpainotettu tuottavuus. Lähde: Tilastokeskus ja omat laskelmat.

Kuvio 9 Yritysten keskimääräinen tuottavuus (arvonlisä/työntekijä) 2015–2020. Lähde: Tilastokeskus ja omat laskelmat.

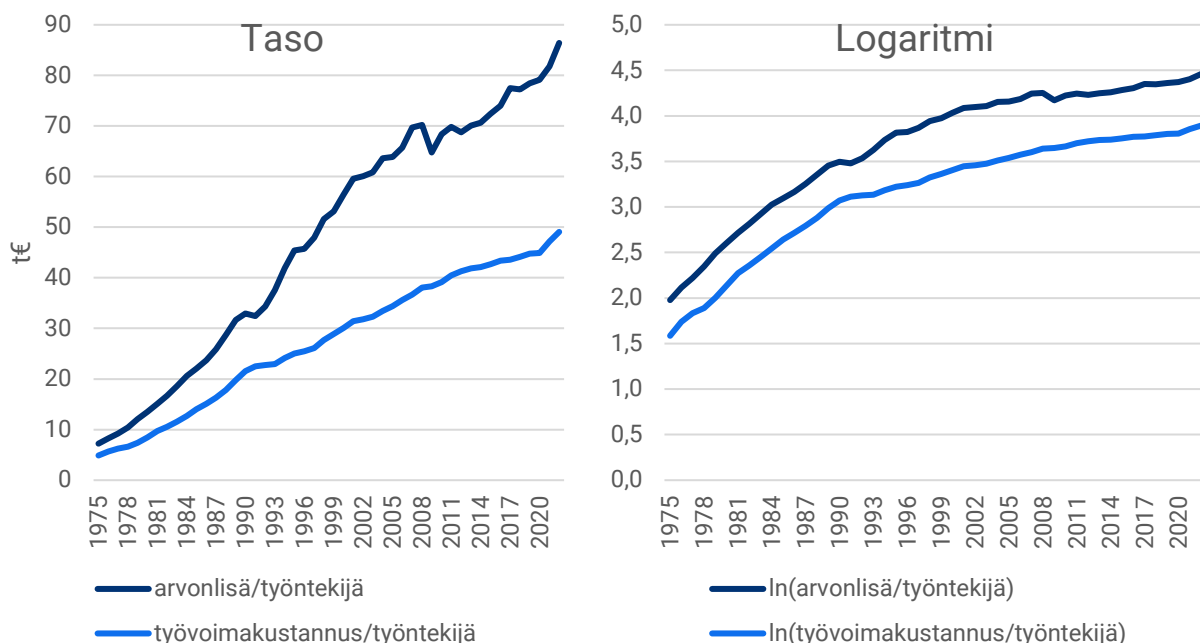
Keskimääräinen tuottavuus 2015-2020

Mekaanisesti laskien arvonlisää per työntekijä voisi kasvattaa pyrkimällä pienentämään työvoimakustannusta. Todellisuudessa korrelaatio on kuitenkin päinvastainen – korkea työntekijäkohtainen arvonlisä on yhteydessä korkeampiin palkkoihin. Tämä havainto vahvistaa taloustieteellistä perustotuutta, jonka mukaan tuottavuuden kasvu valuu pitkällä aikavälillä palkkoihin niitä korottaen. Yhteys ei luonnollisesti ole täydellinen, koska arvonlisän määrään vaikuttavat paitsi yritysten kilpailuasetelma, niin myös pääoman syntyminen sekä työntekijöiden ja työnantajien neuvottelutasapaino.

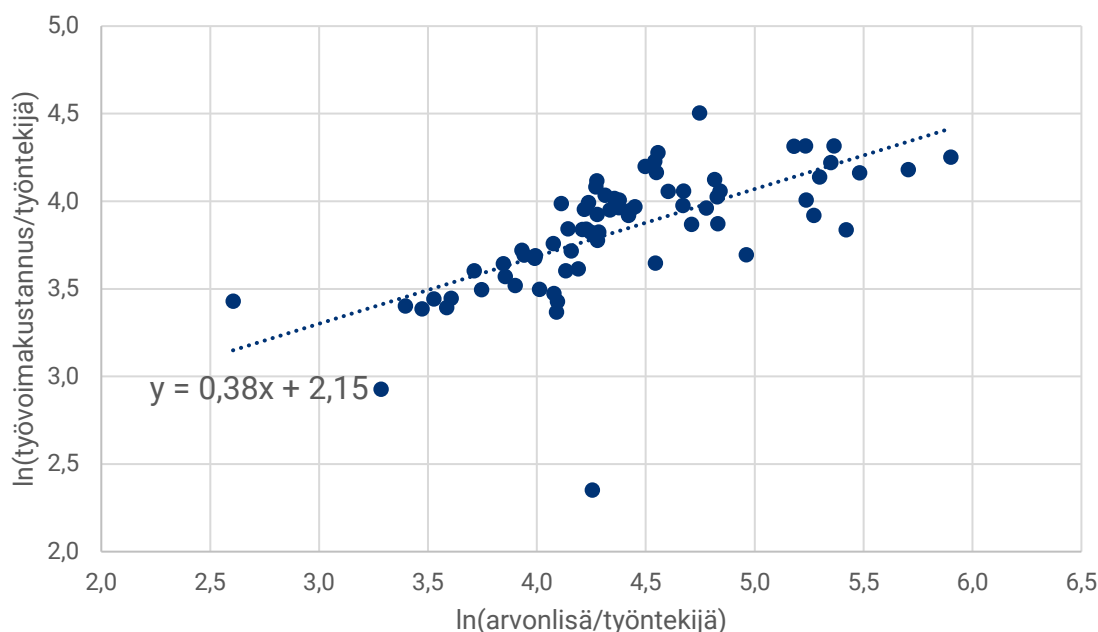
Vuodesta 1975 lähtien työntekijäkohtainen arvonlisä ja työvoimakustannus ovat kasvaneet melko samaa vauhtia, mikä näkyy kuvion 10 logaritmisesta muunnoksesta. Tarkalleen ottaen arvonlisä per työntekijä on kasvanut keskimäärin 5,5 prosentin vauhtia, kun työvoimakustannus per työntekijä on kasvanut 5,1 prosenttia.

Kuvio 10 Tuottavuus (arvonlisä/työntekijä), työvoimakustannus ja niiden logaritmiset muunnokset. Lähde: Tilastokeskus.

Työntekijäkohtaisten palkkojen ja arvonlisän korrelaatiota voi myös tarkastella tutkimalla toimialakohtaisia eroja. Tulos on odotetusti saman suuntainen, kuin aikaisempi havainto pitkän aikavälin yhteydestä. Kuvioon 11 on vaaka-akselille piirretty työvoimakustannus per työntekijä ja pystyakselille arvonlisä per työntekijä. Muuttujat on kuvattu logaritmeissa, jotta regressiosuoran kulmakertoimen voi tulkita joustona.² Toimialoittainen jousto on 0,38 eli yhden prosentin muutos työntekijäkohtaisessa arvonlisässä on lyhyellä aikavälillä yhteydessä 0,38 prosentin muutokseen työntekijäkohtaisessa työvoimakustannuksessa siirryttäessä toimialalta toiselle. Yhteys ei mittaa syy-seuraussuhdetta, vaan pikemminkin korrelaatiota, joka selittää toimialojen välisiä eroja. Samalla on syytä muistaa, että toimialan sisäinen vaihtelu saattaa olla suurtakin.

Kuvio 11 Toimialakohtaisen ja työntekijäkohtaisen arvonlisän yhteys työvoimakustannukseen vuonna 2021. Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito, toimialojen 2-numerotaso.

Tuottava vienti

Yhdistämällä tuottavuusjaottelu toimialojen vientiin saadaan karkea kuva Suomen viennin tuottavuusjakaumasta. Suomen vientiä hallitsevat korkean tuottavuuden toimialat. Näiden toimialojen osuus Suomen viennistä liikkui tarkastelujakson aikana 57–63 prosentin välillä. Havaittavissa on kuitenkin trendinomaista korkean tuottavuuden alojen osuuden supistumista. Näiden toimialojen osuus pieneni melkein kuusi prosenttiyksikköä vuosien 2015 ja 2020 välillä.

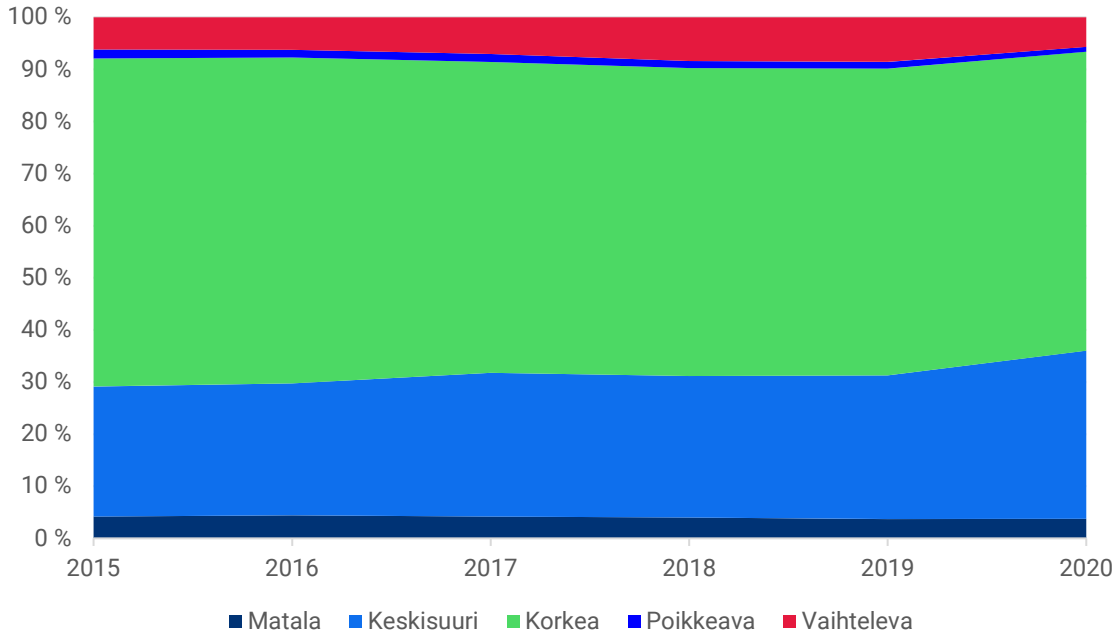
Samaan aikaan keskisuuren tuottavuuden alojen osuus kasvoi 25 prosentista 32 prosenttiin. Tältä osin Suomen viennissä on tapahtunut lievää ”bulkkiintumista”. Keskisuuren tuottavuuden toimialat edustavat toiseksi suurinta osuutta Suomen viennistä.

Muihin tuottavuusryhmiin kuuluvien toimialojen osuus viennistä on pyörinyt vähän yli kymmenessä prosentissa ilman suurempia muutoksia. Vaihtelevan tuottavuuden toimialojen osuus on liikkunut viiden ja

² Taloustieteessä kahden muuttujan X ja Y välinen jousto kertoo, kuinka monta prosenttia Y muuttuu, kun X muuttuu yhden prosentin verran.

yhdeksän prosentin välillä. Alhaisen tuottavuuden osuus sen sijaan on pysynyt hyvin lähellä neljää prosenttia ja poikkeavan tuottavuuden toimialojen osuus on pysynyt alle kahdessa prosentissa.

Kuvio 12 Tuottavuusryhmien vientiosuudet. Lähde: Omat laskelmat ja tilastokeskus.

Finnveralla keskeinen rooli tuottoisan viennin rahoituksessa

Finnvera on rahoituslaitos, joka pyrkii edistämään yritysten kasvua ja kansainvälistymistä rahoituksen keinoin. Keskeisiä työkaluja ovat takaukset, lainat ja vientiluotot.³ Finnvera pyrkii kohdistamaan rahoitustaan erityisesti kasvaviin ja kansainvälistyviin yrityksiin. Kotimaan rahoituksen osalta fokus on pk-yrityskentässä, kun taas vientiluottoja hyödyntävät erityisesti suuryritykset.

Kotimaan rahoitus

Edellä kuvattu toimialakohtainen tuottavuus- ja vientiryhmittely voidaan yhdistää aineistoon Finnveran asiakkaista. Aineisto sisältää tiedot Finnveran rahoittamista hankkeista vuosilta 2012–2022 – tiedoissa ovat mukana siis paitsi vientiin kytkeytyvät hankkeet, niin myös muu rahoitus esimerkiksi omistajanvaihdoksiin tai investointeihin liittyen. Data ei pidä sisällään suuryrityksiä, mutta midcapit kyllä.^{4,5} Analyysi on toimialakohtainen eli seuraavassa oletetaan, että Finnveran rahoittamat yritykset ovat keskimäärin samanlaisia kuin toimialojen muut yritykset. Oletus on vahva, mutta valitettavasti datarajoitteet eivät tässä vaiheessa mahdollistaneet systemaattisempaa tarkastelua. Lähitulevaisuudessa toteutamme syvällisemmän tarkastelu yrityskohtaisella datalla.

Finnveran rahoittamat hankkeet euromääräisesti näyttäisivät keskittyvän suurimmaksi osaksi keskisuuren tuottavuuden ryhmän toimialoille. Näiden alojen osuus on pysynyt melko vakaana liikkuen 50 prosentin ympärillä. Korona-aikana tapahtui kuitenkin selvä notkahdusta keskisuuren tuottavuuden alojen osuudessa.

³ Lisätietoja Finnverasta ks. www.finnvera.fi tai Heikkilä ja Kotamäki (2023).

⁴ Midcap-kokoluokan yrityksen liikevaihto on enintään 300 miljoonaa euroa.

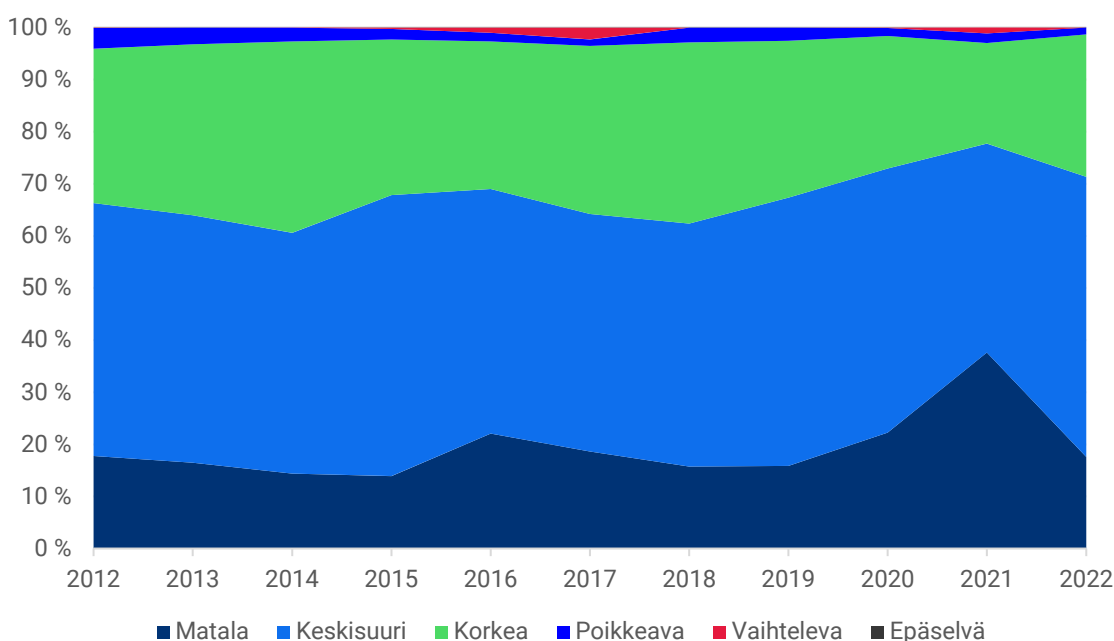
⁵ Aineisto kattaa Finnveran liiketoiminta-alueet 1–3 eli ns. kotimaan rahoituksen.

Toiseksi suurin osuus löytyy korkean tuottavuuden ryhmästä. Tämän ryhmän osuus Finnveran rahoittamien hankkeiden koosta oli keskimäärin noin 32 prosenttia ennen koronaa. Vuonna 2021 ryhmän osuus kävi alle 20 prosentissa, mutta palautui seuraavana vuonna jääden kuitenkin alle 30 prosentin.

Matalan tuottavuuden ryhmän osuus on vaihdellut melko paljon pysytellen kuitenkin 14–22 prosentin välimaastossa. Poikkeuksen tähän asetelmaan tekee koronavuodet, jolloin matalan tuottavuuden ryhmän osuus kasvoi lähes 38 prosenttiin. Tämä huima kasvu selittyy erityisesti majoitus- ja ravitsemustoiminnalle jaetuilla korona-ajan rahoituksella. Yksin tämän alan osuus Finnveran rahoittamien hankkeiden koosta kattoi yli neljänneksen vuonna 2021. Alhaisen tuottavuuden alojen osuus supistui jyrkästi vuonna 2022 ja painui takaisin alle 20 prosentin.

Poikkeavan ja vaihtelevan tuottavuuden ryhmät edustavat vain muutamaa prosenttia Finnveran rahoittamien hankkeiden koosta. Näiden toimialojen yhteenlaskettu osuus on pysynyt suhteellisen vakaana alle neljässä prosentissa.

Kuvio 13 Finnveran rahoittamien hankkeiden osuudet tuottavuusryhmittäin. Lähde: Finnvera ja Tilastokeskus.

Merkille pantavaa on kuitenkin se, että korona-aikana kotimaan rahoituksessa Finnveran rahoittamien hankkeiden yhteenlaskettu koko kasvoi yli 40 prosentin vuosivauhtia 2020 ja 2021. Vuonna 2021 kotimaan rahoituksessa Finnveran rahoittamien hankkeiden yhteissumma oli yli 6,2 miljardia euroa, kun vielä 2019 vastaava luku oli 3,1 miljardia euroa. Vuonna 2022 vuosittainen rahoitettujen hankkeiden koko palasi lähemmäksi koronan edeltävää aikaa 3,7 miljardiin euroon. Koronavuosina kaikissa tuottavuusryhmissä kotimaan rahoituksessa Finnveran rahoittamien hankkeiden koko kasvoi merkittävästi.

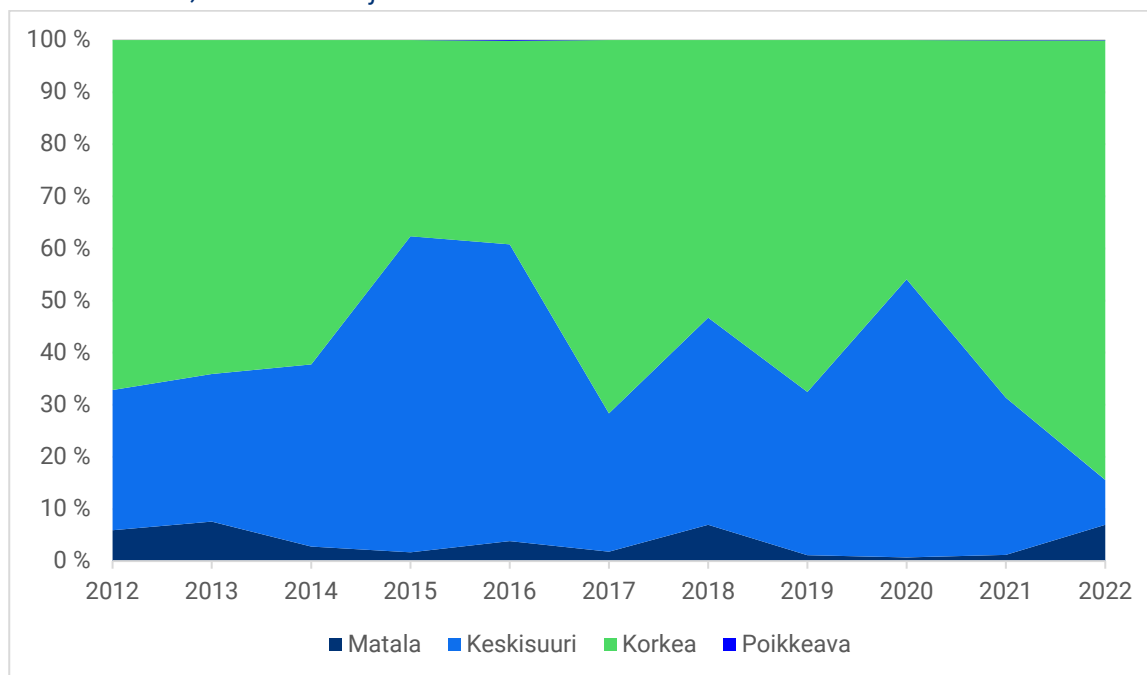
Finnveran vastuiden osalta euromääräinen kasvu on ollut pienempää, koska yleensä Finnvera ei rahoita koko hanketta, vaan osan siitä. Myönnetyn rahoituksen määrä on keskimäärin ollut suurin piirtein 30 prosenttia kokonaishankkeen arvosta.

Kun tuottavuustarkastelu rajataan vain Finnveran harjoittamaan viennin rahoitukseen, jakauma muuttuu täysin. Kotimaan rahoituksen osalta vientihankkeiden osuus on ollut keskimäärin noin 10 prosentin luokkaa. Tässä jakaumassa on paljon vaihtelua vuosien välillä. Korkean- ja keskituottavuuden toimialat hallitsevat yli 90 prosenttia rahoitettujen hankkeiden koosta. Viime vuosina korkean tuottavuuden alat ovat kasvattaneet

osuuttaan jälleen kahmaisten 84 prosenttia vuonna 2022. Jää nähtäväksi nousevatko keskituottavuuden alat seuraavina vuosina 9 prosentin pohjalukemistaan.

Alhaisen tuottavuuden alat ovat pysytelleet alle 8 prosentin ja painuneet jopa alle yhden prosentin vuonna 2020. Muiden tuottavuusryhmien osuudet Finnveran rahoittamista viennin edistämisen hankkeiden koosta ovat olemattoman pienet.

Kuvio 14 Finnveran viennin edistämisen rahoittamien hankkeiden osuudet tuottavuusryhmittäin pk-yrityksissä. Lähde: Finnvera, Tilastokeskus ja omat laskelmat

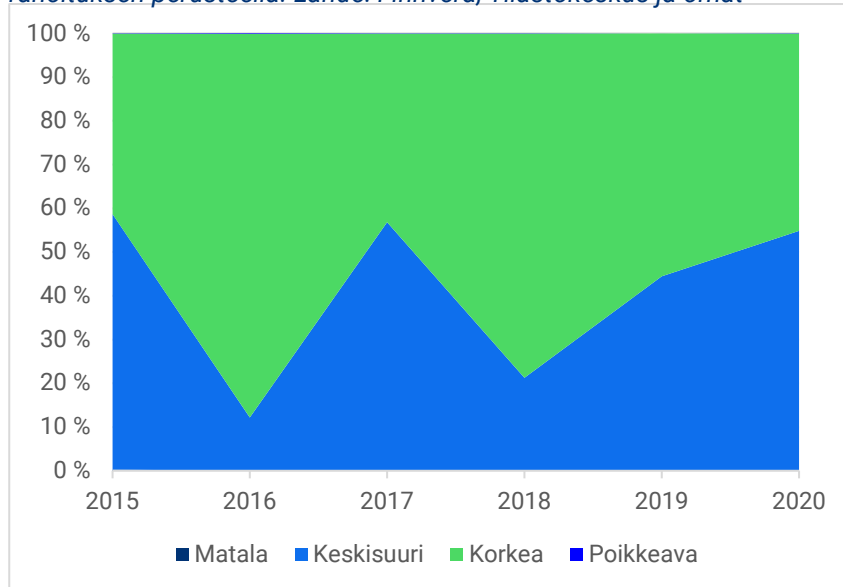
Suuryritykset

Katsotaan vielä lopuksi Finnveran suuryritysasiakkaiden tuottavuutta. Vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan vastuut tämän vuoden toisella neljänneksellä olivat 24,7 miljardia euroa. Vastuut kohdistuvat pääasiassa suuriin yrityksiin. Kotimaanrahoituksen vastuukanta oli 2,8 miljardia euroa.

Lukumäärällisesti suurimmat toimialat suuryrityspuolella ovat paperin- ja kartonkituotteiden valmistus, muiden koneiden ja laitteiden valmistus sekä tukkukauppa. Vuosien 2015–2022 aikana myönnetystä rahoitushankkeista edellä mainitut toimialat kattavat reilusti yli 50 prosenttia.⁶

⁶ Toimialajaotteluun on syytä suhtautua varauksella, koska viejän päätoimiala (TOL2008) ei välttämättä kuvaa tarkasti itse vientituotteen laatua. Otoksen ollessa pieni, kuten tässä tapauksessa, epätarkkuudet ovat mahdollisia.

Kuvio 15 Finnveran suuryritysasiakkaiden tuottavuusjakauma myönnetyn rahoituksen perusteella. Lähde: Finnvera, Tilastokeskus ja omat

Euromääräisesti sen sijaan raskas teollisuus, telesektori sekä laivanrakennus korostuvat. Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus sekä laivanrakennus kattavat pitkälti keski-suuren tuottavuuden osuuden. Korkean tuottavuuden osalta raskas teollisuus yleisesti ottaen sekä teknologiateollisuuden tuotteet selittävät korkean tuottavuuden toimialojen osuutta. Myös paperin- ja kartonkituotteiden valmistus sisältyy korkean tuottavuuden toimialaan luokituksessamme.

Lopuksi: Potentiaalia on viennin kasvattamiseen

Suomi on pieni avotalous, jonka elintasolle vienti on ensisijaisen tärkeää. Vienti mahdollistaa laajan skaalan ulkomaisten tuotteiden kuluttamisen, mikä ei olisi mahdollista, jos Suomi yrittäisi tuottaa kaiken itse.

Hyvistä edellytyksistään huolimatta Suomi ei vaikuta kuitenkaan saavuttavan täyttä potentiaaliaan viennin laajuudessa. Omasta valuutasta luopuminen ei ole helpottanut sopeutumista ajoittaisiin kustannuskilpailukyyn heikentymisiin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö Eurosta olisi hyötyä Suomelle, mutta se edellyttää erilaista suhtautumista kilpailukyyn, kun valuutan devalvoituminen ei ole mahdollista.

Suomen ikääntyminen luo oman haasteen, sillä se voi vähentää talouden dynaamisuutta ja riskinottoa. Maahanmuuton tärkeyttä ei saa unohtaa tässäkin yhteydessä. Ihmisten mukana kulkevat osaaminen ja uudet ideat, jotka voivat osaltaan auttaa Suomea saavuttamaan potentiaalinsa.

Suomen vienti keskittyy ensisijaisesti korkean tuottavuuden aloille, mikä tarkoittaa elintason kannalta sitä, että suhteellisesti pienellä työmäärällä pääsemme nauttimaan laajemmasta skaalasta ulkomaisia tuotteita tuonnin kautta. Korkean tuottavuuden alojen osuus on ollut kuitenkin pienessä laskussa, mikä voisi viitata lievään viennin "bulkkiintumiseen".

Palvelut keskittyvät matalan tuottavuuden toimialoihin, joiden vientiosuus on varsin pieni. Verrokkimaihien verrattuna suomalaisten palveluiden tuottavuus on jäänyt jälkeksi. Kilpailua ja luovaa tuhoa edistävällä politiikalla voitaisiin edistää palveluiden tuottavuuden kasvua ja ehkä sitä kautta vientiin osallistumista. (Koski ym. 2023)

Finnveralla on tärkeä rooli Suomen viennin vauhdittamisessa. Julkisen sektorin väliintuloissa tulee toki aina olla varovainen, jotta ne eivät vähennä tai vääristä kilpailua. Finnverankin pitää huolta, että rahoitus perustuu positiivisille ulkoisvaikutuksille tai markkinapuuteiden korjaamiseen. Mikä tahansa taloudellinen toiminta ei ole hyödyllistä sen sitomien resurssien takia. On sekä veronmaksajan että kuluttajan etu, että resurssit kohdentuvat mahdollisimman tehokkaasti, taloudellisesti parhaimpiin käyttötarkoituksiin.

Lähdeluettelo

Heikkilä, Pauli ja Kotamäki, Mauri (2023) ” Graalin maljaa etsimässä: markkinapuutteet, vaikuttavuus ja Finnvera”, Kansantaloudellinen aikakauskirja, vol. 119, nro 2.

Koski, Heli; Maliranta, Mika; Fornaro, Paolo; Juuti, Toni; Kiema, Ilkka; Pajarinen, Mika (2023) ” Yritysten tuottavuuserot ja tuottavuuden eturintama”, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:42

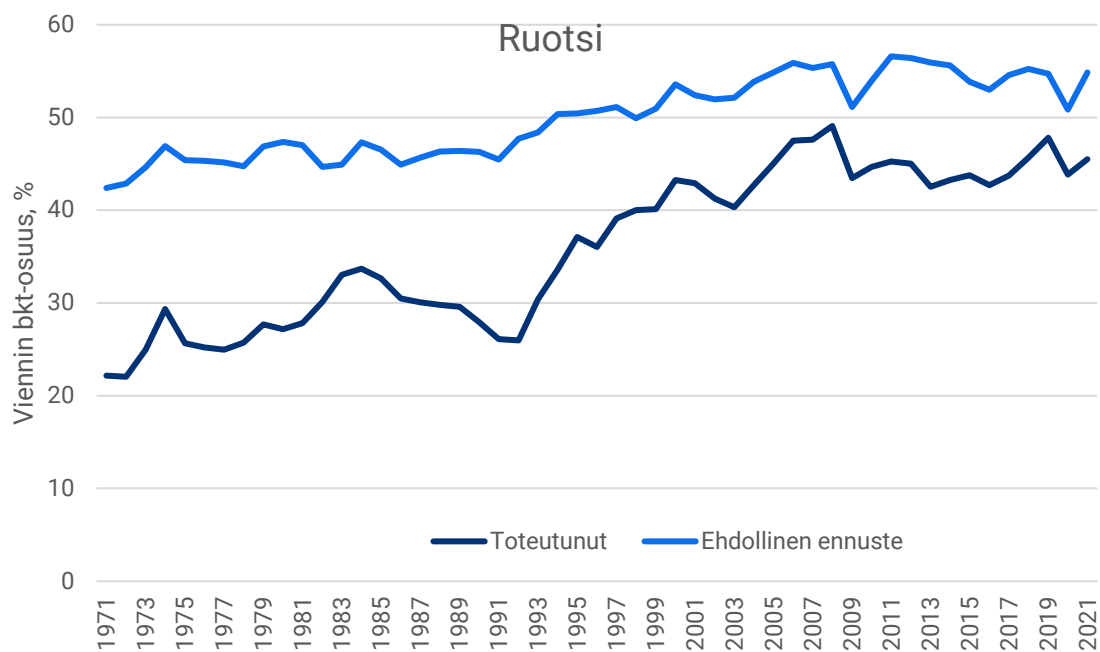
Ortiz-Ospina, Esteban ja Roser, Max (2017) ”Happiness and Life Satisfaction”, Our World in Data ([linkki](#)).

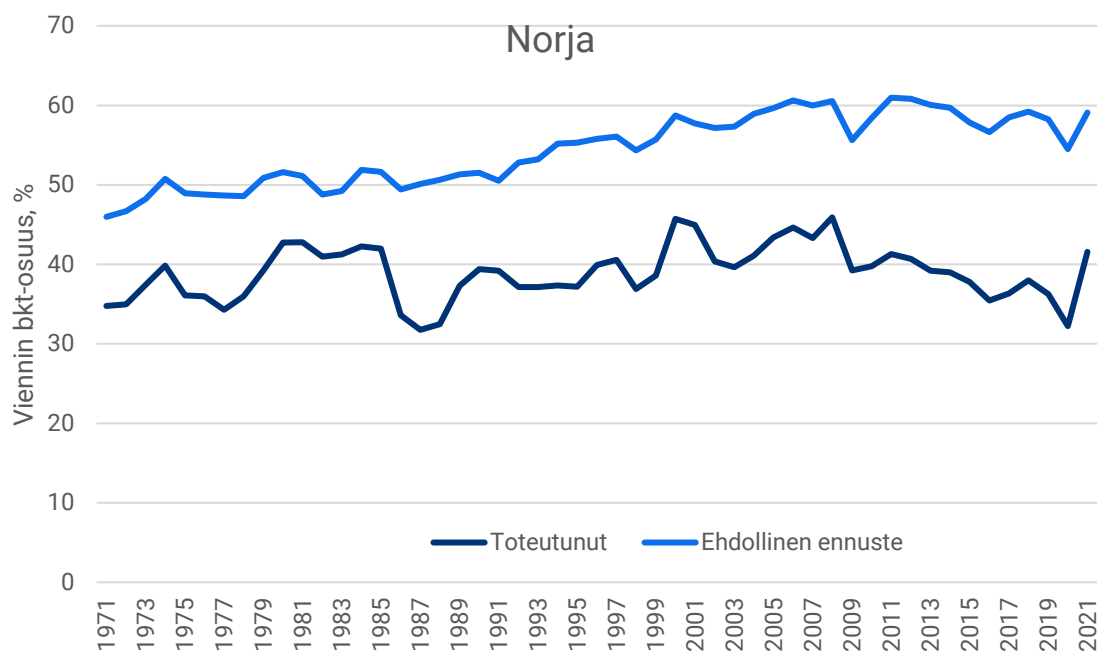
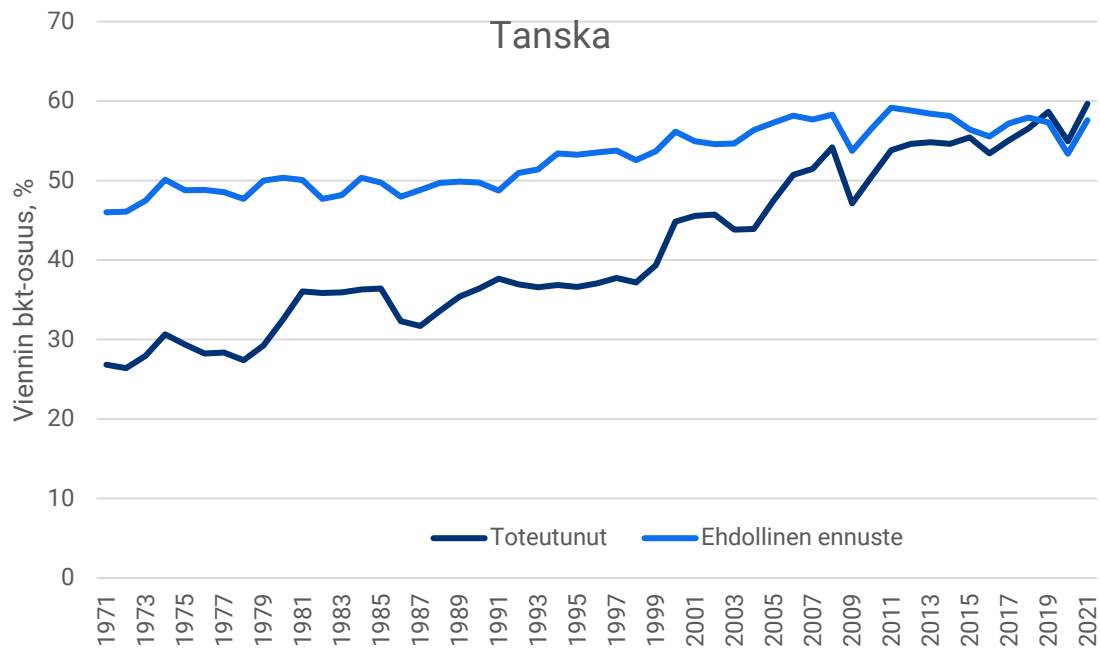
Viren, Matti ja Oinonen, Sami (2022) ” Why is Finland lagging behind in export growth?”, BoF Economics Review 5/2022.

Liite A

Selitettävä muuttuja: viennin BKT-osuus				
	Kerroin	Keskivirhe	t-arvo	Pr(> t)
log(BKT)	5.24	0.31	16.67	0.00***
log(väestö)	-8.53	0.32	-26.98	0.00***
Maataloustuotannon BKT-osuus	-0.32	0.03	-9.73	0.00***
Investointien BKT-osuus	-0.11	0.03	-3.90	0.00***
log(valuuttakurssi)	-0.15	0.08	-1.92	0.06.
R ²	0.25			
R ² adj.	0.25			
F-tilasto	653 (p<0.01)			

Liite B

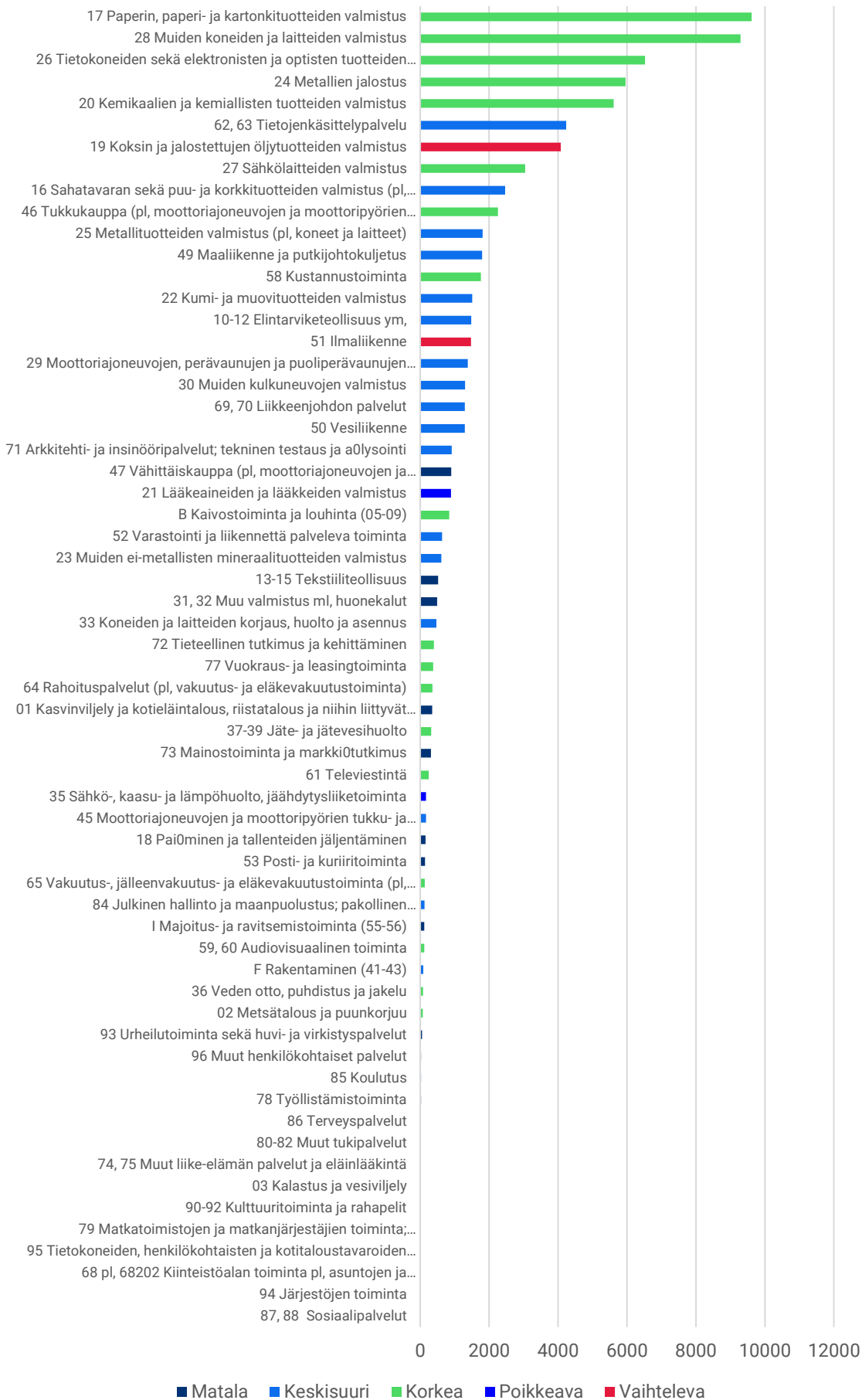
Luokka	Toimiala	Tuottavuus (bruttoarvonlisä milj. €/1000 työntekijää)	Muutos (2015– 2020, %)
Vaihteleva	19 Koksin ja jalostettujen öljytuotteiden valmistus	247	-13
	51 Ilmaliikenne	120	-124
Poikkeava	21 Lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus	329	4
	35 Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	334	8
	68 pl. 68202 Kiinteistöalan toiminta pl. asuntojen ja asuinkiinteistöjen hallinta	343	7
Korkea	02 Metsätalous ja puunkorjuu	183	16
	B Kaivostoiminta ja louhinta (05-09)	110	35
	17 Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus	166	-10
	20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	187	37
	24 Metallien jalostus	113	-15
	26 Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus	185	37
	27 Sähkölaitteiden valmistus	109	1
	28 Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	107	10
	36 Veden otto, puhdistus ja jakelu	171	15
	37–39 Jäte- ja jätevesihuolto	125	-4
	46 Tukkukauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa)	91	11
	58 Kustannustoiminta	139	13
	59, 60 Audiovisuaalinen toiminta	109	13
	61 Televiestintä	181	13
	64 Rahoituspalvelut (pl. vakuutus- ja eläkevakuutustoiminta)	132	4
	65 Vakuutus-, jälleenvakuutus- ja eläkevakuutustoiminta (pl. pakollinen sosiaalivakuutus)	201	11
	66 Rahoitusta ja vakuuttamista palveleva toiminta	112	24
	72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäminen	106	1
	77 Vuokraus- ja leasingtoiminta	126	14
Keskisuuri	03 Kalastus ja vesiviljely	69	-3
	10-12 Elintarviketeollisuus ym.	71	12
	16 Sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus (pl. huonekalut); olki- ja punontatuotteiden valmistus	57	4
	22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus	80	3
	23 Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	82	13
	25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	61	15
	29 Moottoriajoneuvojen, perävaunujen ja puoliperävaunujen valmistus	71	-1
	30 Muiden kulkuneuvojen valmistus	60	6

33 Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus	74	7
F Rakentaminen (41-43)	69	22
45 Moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien tukku- ja vähittäiskauppa sekä korjaus	65	12
49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus	55	4
50 Vesiliikenne	73	-25
52 Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta	79	0
62, 63 Tietojenkäsittelypalvelu	87	12
69, 70 Liikkeenjohdon palvelut	68	17
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi	68	8
84 Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	67	-1
85 Koulutus	63	2

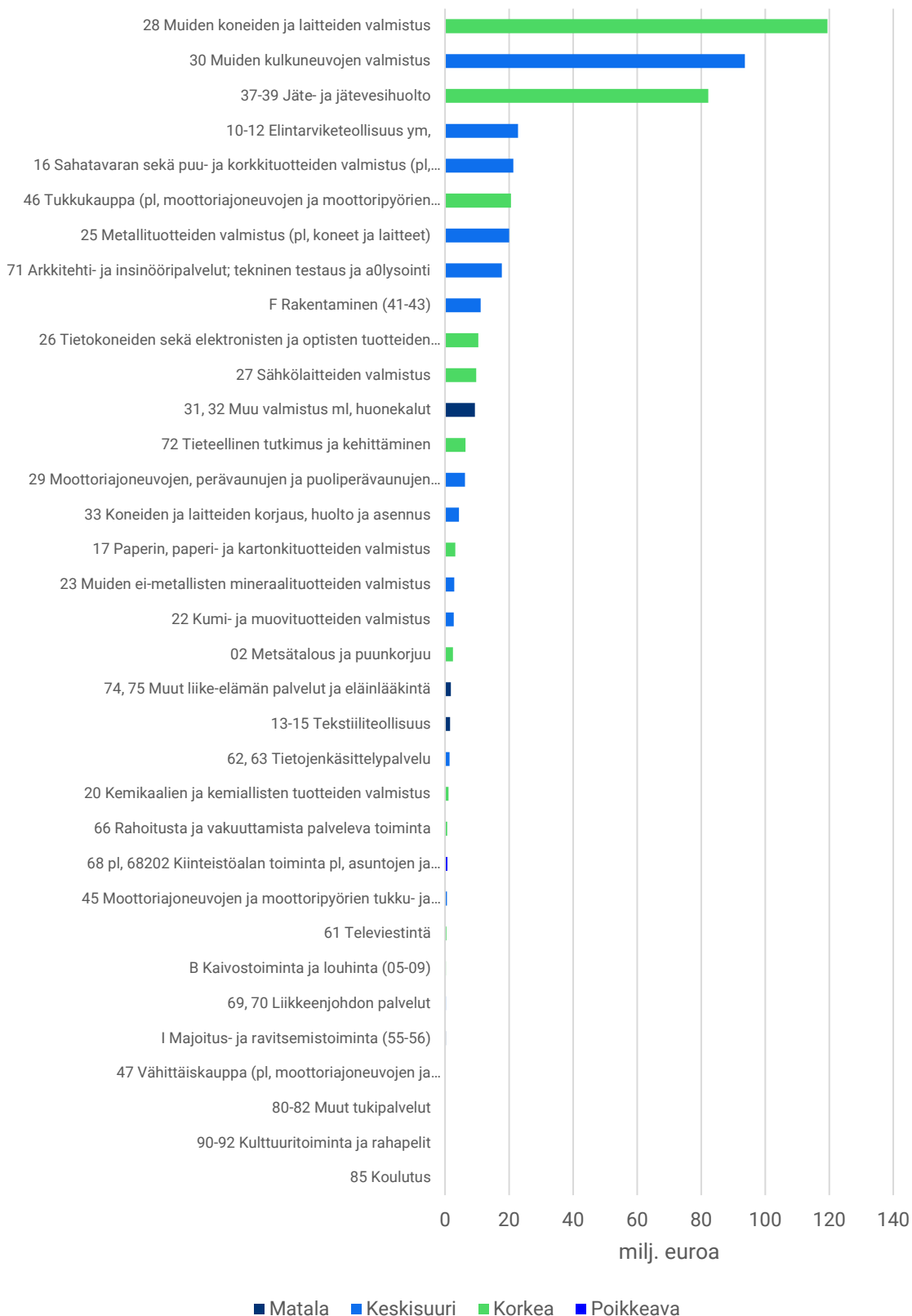

Matala	01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut	21	58
	13-15 Tekstiiliteollisuus	44	31
	18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	50	-5
	31, 32 Muu valmistus ml. huonekalut	48	18
	47 Vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa)	44	22
	53 Posti- ja kuriiritoiminta	41	7
	I Majoitus- ja ravitsemistoiminta (55-56)	39	-9
	73 Mainostoiminta ja markkinatutkimus	46	0
	74, 75 Muut liike-elämän palvelut ja eläinlääkintä	34	5
	78 Työllistämistoiminta	30	6
	79 Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varauspalvelut	45	-31
	80-82 Muut tukipalvelut	41	7
	86 Terveyspalvelut	52	1
	87, 88 Sosiaalipalvelut	38	0
	90-92 Kulttuuritoiminta ja rahapelit	48	-2
	93 Urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut	51	4
	94 Järjestöjen toiminta	44	8
	95 Tietokoneiden, henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden korjaus	37	10
	96 Muut henkilökohtaiset palvelut	42	6
	97, 98 Kotitalouspalvelut	28	42

Kuvio 16 Keskimääräinen vienti 2015–2020 milj. euroa

Kuvio 17 Keskimääräinen Finnveran kotimaan rahoituksen rahoittamien vientihankkeiden koko toimialoitain, 2015–2020 milj. euroa

Mauri Kotamäki, pääekonomisti

etunimi.sukunimi@finnvera.fi

Twitter: https://twitter.com/Mau_And

LinkedIn: <https://www.linkedin.com/in/maukka/>

Mikko Lumme